

Hayat Bilgisi Dersinde Sınıf İçi Uygulamaların Öğretmen Adayı Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi¹

The Evaluation of Classroom Practices of the Life Sciences Course Based on the Prospective Teachers' Views

Sayfa | 120

Kemal Akkan BATMAN , Doç. Dr., Atatürk Öğretmen Akademisi, kemal.batman@aoa.edu.tr

Senem KÖKLÜ , Uzman, KKTC MEB, koklu_senem@hotmail.com

Geliş tarihi - Received: 18 Ekim 2024
Kabul tarihi - Accepted: 21 Ocak 2026
Yayın tarihi - Published: 28 Nisan 2026

¹ Bu makale, BERA Conference 2024 and WERA Focal Meeting (8-12 Eylül 2024) Manchester Üniversitesi'nde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

Batman, K. A. ve Köklü, S. (2026). Hayat bilgisi dersi sınıf içi uygulamaların öğretmen adayı görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 17(1), 120-145.

DOI. 10.51460/baebd.1569591

Öz. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, Milli Eğitim Bakanlığı 2012 yılında eğitim ve öğretim programlarını yeniden düzenleme çalışmaları başlatmış ve bu düzenleme 2016 yılında uygulamaya konmuştur. Bu bağlamda, Hayat Bilgisi dersi öğretim süreci uygulamalarının incelenmesi önem kazanmaktadır. Bu çalışma, Hayat Bilgisi dersi öğretim sürecinde öğretmenlerin, öğretim uygulamalarını ortaya koymayı amaçlamaktadır. Araştırma, 2022-2023 eğitim-öğretim yılında Atatürk Öğretmen Akademisi sınıf öğretmeni adaylarının, devlet ilkokullarında yaptıkları gözlemlere dayanarak, Hayat Bilgisi dersi öğretim sürecini değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması kullanılmıştır. Veri toplama aracı olarak doküman ve görüşme kullanılmıştır. Veri analizinde betimsel ve içerik analizi yöntemleri kullanılmıştır. İlkokullarda 43 sınıf öğretmeni adayının 10 hafta boyunca yaptıkları gözlemlere dayalı olarak hazırladıkları gözlem dosyaları doküman olarak kullanıldı. Doküman analizi sonrasında 15 sınıf öğretmeni adayı ile görüşme yapılmıştır. Çalışmada Hayat Bilgisi dersi öğretim sürecinde öğretmenlerin çoğunlukla sunuş yoluyla öğretim stratejisini, yöntem olarak anlatımı ve teknik olarak da soru-cevabı kullandıkları saptanmıştır. En sık kullanılan öğretim materyalleri ise ders kitabı, beyaz tahta ve beyaz tahta kalem olduğu saptanmıştır. Tercih edilen sınıf oturma düzeninin ikili tiyatro düzeni olduğu saptanmıştır. Öğretim sürecinde özellikle sarmal programın uygulanmadığı saptanmıştır. Öğretmenlerin öğretim sürecindeki en önemli problemlerinin ders kitabı ve öğretim programı ile ilişkili olduğu belirlenmiştir. Araştırma bulguları doğrultusunda Hayat Bilgisi dersi öğretiminde çağdaş uygulamaların benimsenmesini teşvik etmek için önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Hayat bilgisi dersi, Hayat bilgisi öğretimi, İlerlemecilik, Yapılandırmacılık, Öğretmen eğitimi.

Abstract: The Turkish Republic of Northern Cyprus initiated the reorganization of education and training programs in 2012 and put them into practice in 2016. In the study, the teaching practices of teachers were examined in the life sciences course teaching process. The research evaluated the life sciences teaching process based on the observations made by Atatürk Teachers Academy teacher candidates in primary schools in the 2022-2023 academic year. The study employed a case study design, one of the qualitative methods. Documents and interviews were used as data collection tools. Descriptive and content analysis were used in data analysis. The observation files prepared by 43 teacher candidates based on their 10-week observations were used as documents. After the document analysis, interviews were conducted with 15 teacher candidates. In the study, it was determined that teachers mostly used the presentation teaching strategy, narration as a method and question-answer as a technique in the life sciences teaching process. The most frequently used teaching materials were determined to be textbooks, whiteboards and whiteboard markers. The preferred classroom seating arrangement is double theater. It was determined that the spiral program was not particularly applied in the teaching process. It has been determined that the most important problems of teachers in the teaching process are related to the textbook and curriculum.

Keywords: Life science course, Life science teaching, Progressivism, Constructivism, Teacher education.

Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi, (2026), 17 (1), 120-145.
Western Anatolia Journal of Educational Sciences, (2026), 17 (1), 120-145.
Araştırma Makalesi / Research Paper

Extended Abstract

Introduction. In the TRNC, there has been no scientific study focusing on the practical application of Life Sciences teaching. Therefore, it is considered that the present study fills this gap. The aim of the study is to determine what strategies, methods, techniques, and materials teachers use in the Life Sciences teaching process in primary schools, to identify any problems teachers may face in practice, and to provide recommendations for improving the quality of Life Sciences teaching. The study also aims to assess the current state of Life Sciences teaching in practice based on research findings, implement necessary measures, and enhance the quality of the teaching process for the benefit of students. The importance of the research is further highlighted by its novelty in the TRNC context and its potential to provide momentum for future studies. In line with this general aim, the objective of the study has been determined as "evaluating the practical application of Life Sciences teaching according to the opinions of primary school teacher candidates."

Method. This study was structured as a qualitative research. Qualitative research is a way of exploring and understanding the meaning individuals or groups attribute to a social or human problem (Creswell, 2009). The study employed a case study design, one of the qualitative methods. A case study is a strategy in which researchers examine a program, event, activity, process, or one or more individuals. In a case study, a case is limited in time and activity, and researchers collect detailed information using various data collection procedures over an extended period (Creswell, 2009). This study used the practical life studies teaching process in TRNC primary schools as a case. As in the case study, the researchers employed multiple data collection methods. The primary data collection tool was the observation files prepared by the prospective teachers based on their 10-week observations of the practical life studies teaching process. These were documented and analyzed. Interviews with the prospective teachers, who were identified as participants after the observations in the primary schools, were also used as another data collection tool.

Results. The research found that teachers use an exposition-based teaching strategy, lecture-based instruction as the method, and question-and-answer as the teaching technique in the LST process. It has also been found that teachers use a whiteboard, course book, and whiteboard markers as tools and materials in the teaching process. It has been determined that teachers prefer the paired desk arrangement facing the teacher in the LST process. It has also been identified that teachers utilize the students' surrounding environment during the LS teaching process. It can be stated that teachers do not implement the spiral curriculum in the LS teaching process. It has emerged that the most significant problems for teachers in the LST process are the course book and the curriculum. Teachers recommend rewriting the LS curriculum and course book based on the spiral curriculum approach to improve the quality of LS teaching. They also suggest providing more computers, projectors, and teaching materials. Additionally, they recommend increasing opportunities for field trips, observations, and laboratory activities to create an experimental learning environment.

Discussion and Conclusion. The research found that teachers use exposition as a strategy, lecture method as a method, and question-answer technique as a teaching technique in LSTP. This finding is consistent with the studies of Türköz (2018) and Avcı (2021), which also identified the use of presentation as a teaching strategy by teachers. Similarly, the preference for the lecture method by

primary school teachers, as found in the studies of Aykaç (2011), Demir and Özden (2013), Şahin and Güven (2016), Karasu-Avcı and Ketenoğlu-Kayabaşı (2019), Avcı (2021), and Güven and Akdağ (2021), aligns with the results of this study. The use of the question-answer technique by teachers, as reported in the studies of Aykaç (2011), Şahin and Güven (2016), Karasu-Avcı and Ketenoğlu-Kayabaşı (2019), and Güven and Akdağ (2021), also parallels the findings of this study. However, the fact that this study found almost no use of techniques such as drama, demonstration, project work, multiple intelligences, educational games, field trips, observation, and experimentation—methods that allow students to learn through active engagement—does not align with the results of the aforementioned studies. The findings of Demir (2007) and Aykaç (2011), which indicate that the field trip and observation techniques are rarely used by teachers, are consistent with the results of this research. Additionally, the persistence of teachers' infrequent use of observation and field trip techniques over the years can be considered a new finding of this study. It was determined that teachers did not implement the spiral curriculum in the Life Sciences teaching process. It was found that teachers' primary issues are related to the course book and the curriculum topics. Specifically, the Life Sciences course book does not align with the spiral curriculum approach and has some deficiencies, which causes problems for teachers. Additionally, the Life Sciences curriculum is considered problematic due to its excessive content, leading to an overly dense curriculum. These findings are consistent with the results of Günel and Akdağ (2021). The most prominent issue identified was the lack of computers and projectors. Teachers suggest that to improve the quality of Life Sciences teaching, the curriculum and course book should be rewritten based on the spiral curriculum approach. They also recommend providing more computers and projectors, as well as increasing the availability of materials. Additionally, they advocate for more field trips and observations and suggest enhancing laboratory facilities to create a more experimental learning environment. The study found that teachers did not implement the spiral curriculum in Life Sciences teaching. Additionally, it was identified as a problem that both the course books and the curriculum do not align with the spiral curriculum approach. Teachers recommended that the course books and the curriculum should be rewritten to fit the spiral curriculum model. Based on the findings of the study, the following recommendations can be made to improve the quality of Life Sciences teaching: The Life Sciences curriculum and course book should be rewritten based on the spiral curriculum approach, considering the developmental stages of the students who take this course. The Ministry of National Education could provide material and technological support to schools, including computers and projectors.

Giriş

Osmanlı İmparatorluğu'nun Kıbrıs adasını fethinden sonra, Kıbrıs Türk Eğitim Sistemi tarihsel süreç içerisinde Anavatan Türkiye ile paralel yürütülmüştür. Türkiye Eğitim Sistemi'ndeki tüm düzenlemeler aynen Kıbrıslı Türkler tarafından da uygulamaya konmuştur (Feridun, 2011). Örneğin '1962-1967 Kıbrıs Türk Maarifinin İnkişafına Dair Beş Yıllık Planı'nda ilköğretim başlığı altında '6 yıllık tahsil süresi olan ilkokulların, Türkiye İlkokul Müfredat Programı mahalli şartlara uydurularak tatbik edilecek' maddesi de eklenmiştir (Feridun, 2011). Tarihsel gelişim sürecinde Kıbrıs Türk Eğitim Sistemi, Türkiye Cumhuriyeti'ndeki programlara bağlı ancak kendi tarihsel ve kültürel özelliklerini de yeni nesillere aktaracak şekilde kurgulanmıştır. Bu nedenle aynı dersler, aynı öğretim programları ve hatta yıllarca aynı ders kitapları (Nesim, 1987) Türkiye'den getirilip okutulmuştur. Hayat Bilgisi dersi 1920'li yılların sonlarından itibaren ilkokullarda okutulan bir ders olarak yerini almıştır. Ancak Türkiye Cumhuriyeti'nde bu dersin başlangıç tarihi ve yeri hakkında belirsizlik olsa da resmi olarak Hayat Bilgisi dersine 1926 yılındaki programda yer verildiği görülür (Sönmez, 1996: Öztürk ve Dilek, 2002). Günümüze kadar düzenlenen öğretim programlarında Hayat Bilgisi dersi her zaman yer almıştır. KKTC Milli Eğitim Yasası'nda 'İlköğretim o yılın 31 Aralık gününden önce altı yaşını tamamlayan çocukların 11 yaşını tamamlayıncaya kadar süren eğitim ve öğretimlerini kapsar' (Milli Eğitim Yasası, 1986). Yedi yaşından gün almış ilkokul birinci sınıf öğrencileri Hayat Bilgisi dersini almaya başlar ve dokuz yaşında (3.sınıf) Hayat Bilgisi dersi sonlanır. Öğrencilerin bilişsel gelişimleri temelinde 4 ve 5. sınıfta (10, 11 yaş) Hayat Bilgisi dersi, Fen ve Teknoloji ile Sosyal Bilgiler dersi olarak ikiye ayrılır. Kıbrıs Türk Eğitim Sistemi (KTES) 2005 yılında yapılandırmacı anlayış doğrultusunda yeniden dizayn edilmiştir (Kıbrıs Türk Eğitim Sistemi, 2005).

KTES'de ilk defa Kıbrıslı Türk akademisyen ve öğretmenleri, yerel öğretim programları ile yerel ders kitaplarını yazdılar. 2005 yılında yazılan Hayat Bilgisi öğretim programı yapılandırmacı yaklaşım doğrultusunda, sarmal program anlayışı ile tematik bir şekilde dizayn edilmişti. 2016 yılında ilköğretim programlarının yeniden yazılmıştır. Ancak yeniden yazılan Hayat Bilgisi Öğretim Programı ile Hayat Bilgisi ders kitaplarının sarmal program anlayışından uzak, ünite mantığında dizayn edildiği anlaşılmaktadır. Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı içerisinde de sarmal program anlayışına atıf yapılmadığı görülmektedir (Temel Eğitim Programı, 2018). Hayat Bilgisi Öğretim Programı 1. Sınıftan 3. Sınıfa kadar 'Bireysel Gelişim', 'Sağlığım', 'Ben ve Doğa' ile 'Ben ve Toplum' olmak üzere dört öğrenme alanı üzerine kurulmuştur (Temel Eğitim Programı, 2018). İlkokul 1. Sınıfta mevsimler konusu tek bir ünite olarak hazırlanmış ve 'Ben ve Doğa' alanı içerisinde üçüncü konu olarak yer almıştır. Bir öğretim dönemi içerisinde, diğer öğrenme alanlarının öğretimi yapıldığı zamanlarda mevsimler değiştiğinde, mevsimler konusuna tekrar yer verilmediği görülmektedir. Bu durum da sarmal program anlayışı ile zıtlık oluşturmaktadır.

İlkokula devam eden öğrenciler genel olarak Piaget'nin gelişim teorisine göre somut işlemler dönemindedirler. Bu dönemdeki öğrenciler mantık kurallarına göre düşünebilirler. Mantık becerilerini somut nesne ve deneyimlere uygulayabilirler fakat bu yaş döneminde soyut düşünme becerisi henüz gelişmemiştir (Küçükkaragöz, 2004). O nedenle Hayat Bilgisi öğretimi somut işlemler döneminin özellikleri dikkate alınarak organize edilmelidir. Somut işlemler dönemindeki düşünme yeteneklerinde önemli gelişmeler meydana gelmektedir. Bu dönemdeki çocuklar, işlem öncesi dönemdeki erişemedikleri davranışlarını yapabilirler. Çocukların düşünceleri daha az benmerkezci olur, merkezden

Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi, (2026), 17 (1), 120-145.
Western Anatolia Journal of Educational Sciences, (2026), 17 (1), 120-145.
Araştırma Makalesi / Research Paper

uzaklaşırlar ve süreçleri dönüştürüp tersine çevirebilirler ve bunun sonucu olarak, somut nesnelere üzerinde mantıksal işlemler gerçekleştirebilirler (Eggen ve Kauchak, 1992; Senemoğlu, 2004; Gerrig ve Zimbardo, 2012). Saf algıya değil, mantığa dayalı sonuçlar çıkarabilirler. Çocuğun içerisinde bulunduğu dönem nedeniyle Hayat Bilgisi dersinin, çocuğun benmerkezci düşünme ve merkezleme davranışlarından uzaklaşıp, nesnelere korunumunu ile olgu ve olaylardaki tersine çevrilebilirlik özelliklerini yansıtabilecek şekilde geliştirilmesi önemlidir. Öğrencilerin içinde bulunduğu bilişsel gelişim dikkate alınarak somut yaşantılar geçirmeleri sağlanmalıdır. Eğitim durumlarında özellikle öğrencilerin nesnelere dokunarak, görerek, tadarak kısaca psikomotor eylemler yapacakları yaşantılar düzenlenmelidir. Öğrencilerin konuları yerinde ve zamanında öğrenmesi, bu dönemin bilişsel gelişim özelliğinin gereğidir. Örneğin mevsimler konusu eylül ayının ilk haftasında tüm mevsimler verilerek işlenmemelidir. Çünkü öğretmen bu yöntemle, öğrencileri sınıf dışına gezi ve gözleme götürerek, sadece sonbahar mevsimine ilişkin doğadaki değişiklikleri öğrencilere somut olarak inceletebilir. Öğrenciler de nesne ve olayları görerek, dokunarak, koklayarak ve hissederek tecrübe edebilirler. Ancak kış, ilkbahar ve yaz mevsimlerini aynı somut yöntemlerle deneyimleyemez. Bu nedenle her mevsim değiştiğinde, tıpkı sarmal program anlayışında olduğu gibi, yeniden mevsim konusu işlenmeli ve aynı şekilde kış mevsimine ait somut yaşantılar geçirmeleri sağlanmalı. Aksi durumda öğrenciler sonbahar mevsimi yaşanırken, diğer mevsimleri soyut anlatımlardan veya yöntemlerden deneyimleyecektir. Bu durumda da ezber yöntemini kullanmak zorunda kalacaklardır. Sarmal program bu nedenle Hayat Bilgisi dersi öğretiminde tercih edilmelidir. Sarmal programda daha önce öğrenilen bazı konular gerektikçe tekrar edilir (Sönmez, 2005; Demirel, 2015). Sarmal program öğrenilen kavramların tekrar tekrar öğrenilmesi değildir. Yeni kavramlar ile daha önce öğrenilen materyal arasında bağlantı kurmak için daha önce öğretilmiş olan kavramları kullanmaktır (Kapon Primary, 2023). Böylece daha önce öğrenilen kavramın ya da konunun kapsamı genişletilir. Sarmal programda, öğrencilerin farklı kavramlar arasında bağlantı kurmalarına ve öğrendiklerini farklı bağlamlarda uygulamalarına yardımcı olunur. Her seferinde kavrama geri döndüklerinde, genellikle farklı bir bağlamda deneyim yaşarlar. Böylece daha derin bir anlayışı ve öğrenmenin aktarılmasını teşvik etmeye yardımcı olunur (Kapon Primary, 2023).

Hayat Bilgisi dersinin içeriği doğal ve toplum bilimleri, sanat, çağdaş düşünce ve değerlerde oluşur (Sönmez, 1996). Sönmez (1996) bunların bir bileşkesi ve çocuğun hazırbulunuşluk düzeyi dikkate alınarak kapsamın oluşturulmasını önermektedir. Hayat Bilgisi dersinde konular öğrencilerin yaşantılarına uyacak şekilde ev, aile ve okul ile içinde yaşadıkları çevreden saptanır ve öğretim programı konu merkezlidir (Kabapınar, 2012). Bu dersin içeriği somut nesne ve olgular olmalıdır (Özdemir, 1998; Akınoğlu, 2002; Kabapınar, 2012). Çocuğun içinde yaşadığı çevre de başlangıç noktası olmalıdır. Öğrenciler Hayat Bilgisi dersinin konularını içselleştirdiğinde, eğitim genel amaçları arasında yer alan 'iyi ve uyumlu vatandaş yetiştirme'ye de katkı sağlanmış olur. Hayat Bilgisi dersi öğretiminde etkili bir öğrenme gerçekleştirebilmek için birtakım ilkelere uyulması önerilmektedir. Söz konusu ilkeler; çocuğa görelilik, somuttan soyuta, yakın çevreden uzak çevreye doğru, bilinenden bilinmeyene, kolaydan zora, yerellik, hayatilik ya da yaşamsallık ve güncelliktir (Akınoğlu, 2002). Söz konusu ilkeler dikkate alındığında Hayat Bilgisi dersi öğretim sürecinde çocuğun yakın çevresinden, yaşadığı mekândan, yerelden ve öğrencinin hazırbulunuşluk seviyesinden başlamak önemlidir. Öğrencilerin yaşadıkları çevre, Hayat Bilgisi öğretiminde dikkate alınacak ilkeler arasında en temelidir. Bu amaçla kavramlar öğretilirken, öğrencilerin kendi yakın çevrelerinden örnekler vermesinin istenmesi daha doğru

olacaktır. Bu ilkelere dikkat edildiği öğretim süreçlerinde, öğrenci merkezli ve somut yaşantılarla öğretim yapıldığı kabul edilebilir.

Öğretmenler derslerini aktarırken strateji, yöntem ve teknikleri işe koşarlar. Dersin hedeflerine, konusuna ve duruma uygun strateji, yöntem ve teknik seçilmesi, öğrencinin ilgisini ve etkin katılımını artırır, öğrenciyi güdüler ve öğretim etkinliklerini daha verimli ve anlamlı kılar (Bilen, 2006). Bu amaçla strateji, yöntem ve teknik seçimi öğrencinin hazırbulunuşluk düzeyi ve bilişsel gelişimine uygun yapılmalıdır. Kaya da (2016) benzer bir şekilde, yöntem seçiminde öğrencilerin durumu ve konunun içeriğinin önemine vurgu yapmaktadır. Öğrencilerin hazırbulunuşluk düzeylerine uygun olmayan strateji, yöntem ve teknikler onların kalıcı öğrenme gerçekleştirmelerini engelleyebilir. Yukarıda aktarıldığı gibi hayat bilgisi dersini alan öğrenciler için en uygun öğrenme yaşantıları somut olanlardır. Yani öğretim sürecinde öğrencilerin yaparak-yaşayarak, gözlem yaparak, deney yaparak ve tartışarak kavramları deneyimleyecekleri yaşantılar düzenlenmelidir. Hayat Bilgisi dersi öğretim sürecinde somut yaşantılar düzenlenmesi için somut materyaller kullanılması, öğrenme açısından etkili olacaktır. Bu amaçla birden çok duyu organına hitap eden araç-gereçlerin de öğretim sürecine katılması, öğrencilerin somut yaşantılar geçirmesini destekleyecektir.

Türkiye Cumhuriyeti'nde sınıf öğretmenlerinin Hayat Bilgisi öğretim sürecinde kullandıkları strateji, yöntem ve teknikleri konu edinen ve ulaşılabilen çalışmalar aşağıda aktarılmıştır. Günel ve Akdağ (2021) ilköğretim Hayat Bilgisi öğretim programının Sosyal Bilgiler öğretim programına yansımaları; Ütkür (2018) sınıf öğretmeni adaylarının Hayat Bilgisi derslerinin öğretimine yönelik düşünceleri; Yıldırım (2021) sınıf öğretmeni adaylarının Hayat Bilgisi dersine yönelik görüşleri; Kara (2008) ilköğretim 3. sınıf Hayat Bilgisi dersinde sorgulama merkezli etkinliklerle yapılan proje çalışmalarındaki öğrenci performansının değerlendirilmesi; Hanbaba (2011) oyunla öğretim yönteminin ilköğretim 3. sınıf öğrencilerinin Hayat Bilgisi dersi başarısı ve tutumuna etkisi; Palavan ve Başar (2014) Hayat Bilgisi dersinde beyin temelli öğrenmenin, öğrencilerin başarılarına ve kalıcılığa etkisi; Güven ve Kılıç (2017) Hayat Bilgisi dersinde kullanılan öğretim yöntemlerinin etkililiği konusunda yapılan lisansüstü tezlerin içerik analizi; Hamurcu, ve Akmyradova (2023) Hayat Bilgisi dersi ile ilgili yapılmış çalışmaların içerik analizi; Demir (2007) sınıf öğretmenlerinin Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler derslerinde gözlem gezisi yöntemini uygulama durumları, konularında çalışmaları mevcuttur.

Araştırma sonuçlarına göre Hayat Bilgisi öğretim sürecinde en çok kullanılan stratejisinin sunuş (Türköz, 2018; Avcı, 2021) yoluyla öğretim stratejisi olduğu saptanmıştır. Hayat Bilgisi öğretiminde en sık kullanılan yöntemlerin anlatım (Aykaç, 2011; Demir ve Özden, 2013; Şahin ve Güven, 2016; Türköz, 2018; Karasu-Avcı ile Ketenoğlu-Kayabaşı, 2019; Avcı, 2021;) rol oynama (Türköz, 2018; Karasu-Avcı ile Ketenoğlu-Kayabaşı) ve örnek olay (Şahin ve Güven, 2016; Avcı, 2021) olduğu ortaya konmuştur. En çok kullanılan teknikler ise soru cevap (Aykaç, 2011; Şahin ve Güven, 2016; Türköz, 2018; Avcı, 2021; Karasu-Avcı ile Ketenoğlu-Kayabaşı, 2019) ile beyin fırtınası (Aykaç, 2011; Şahin ve Güven, 2016; Avcı, 2021) olduğu saptanmıştır. Yeşil ve Aslan (2020) Hayat Bilgisi öğretiminde en ağırlıklı olarak kullanılan öğretim teknolojisi/materyalinin etkileşimli tahta ile ders kitabı olduğu saptanmıştır. Sezer'in (2017) çalışmada Hayat Bilgisi öğretiminde ağırlıklı olarak öğretmen adaylarının yazı tahtası ve ikinci olarak da ders kitabını kullandıkları saptanmıştır.

KKTC’de uygulamadaki Hayat Bilgisi dersi öğretim sürecini konu edinen bilimsel bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Bu nedenle çalışmanın bu boşluğu dolduracağına inanılmaktadır. İlkokulda öğretmenlerin Hayat Bilgisi öğretim sürecinde ne tür stratejiler, yöntemler, teknikler ve araç-gereçler kullandıklarının ortaya çıkarılması, öğretmenlerin uygulamada yaşadıkları problemlerin neler olduğu ve Hayat Bilgisi öğretiminin daha nitelikli hale dönüştürülmesi için önerilerinin neler olduğunun ortaya çıkarılması, ilerde öğretmenlik mesleğine atılacak sınıf öğretmeni adaylarının görüşleri bağlamında ortaya konması bu çalışmanın amacıdır.

Sınıf öğretmeni adayları mezun olup, öğretmenlik mesleğini icra etmeye başladıkları zaman, uygulamada hangi strateji, yöntem, teknik ve materyallerin kullanıldığını ayrıca hangilerinin kullanılmadığının saptanması, onların öğretim uygulamalarına ışık tutacağına inanılmaktadır. Çağdaş eğitim sistemlerinde, bireysel öğrenmenin giderek daha çok dikkate alınması, derslerin öğretim sürecinde öğrenci ilgi ve ihtiyaçlarının dikkate alınarak çok çeşitli öğretim uygulamalarının hayata geçirilmesi gerekmektedir. Bu çalışma KKTC’deki Hayat Bilgisi dersi öğretim sürecinde öğretmen adaylarının görüşleri doğrultusunda öğretmenlerin kullandıkları strateji, yöntem, teknik ve materyallerin neler olduğu, hangilerini de kullanmadıkları veya kullanamadıklarını saptayarak ilerde onların daha bilinçli bir şekilde, kendi öğretim süreçlerine farklı uygulamaları katmalarına katkı sağlayacağı düşüncesiyle gerçekleştirilmiştir. Araştırma bulguları doğrultusunda Hayat Bilgisi öğretiminin uygulamadaki durumunun tespit edilip, gerekli önlemlerin alınması ve öğretim sürecinin öğrenci lehine niteliğinin yükseltilmesi de araştırmanın önemini olarak kabul edilmiştir. Ayrıca araştırmanın KKTC’de bir ilk oluşu ve gelecekte yapılacak olası araştırmalara da bir ivme kazandırma olasılığı taşıması araştırmanın önemini artırmaktadır.

Bu çalışmanın amacı ‘Sınıf öğretmeni adaylarının görüşlerine göre uygulamadaki Hayat Bilgisi dersi öğretiminin değerlendirilmesi’ olarak belirlenmiştir. Bu amaca yanıt bulmak için aşağıdaki sorulara cevap aranmaktadır; (1) Sınıf öğretmeni adaylarının gözlem raporları ve görüşlerine göre öğretmenlerin Hayat Bilgisi dersi öğretim sürecinde kullandıkları strateji, yöntem, teknik ve araç-gereçler nelerdir? (2) Sınıf öğretmeni adaylarının gözlem raporlarına ve görüşlerine göre öğretmenlerin Hayat Bilgisi dersi öğretim sürecinde tercih ettikleri sınıf oturma düzeni, öğrencilerin yaşadıkları çevreden yararlanma ile sarmal programı uygulama durumları nasıldır? (3) Sınıf öğretmeni adaylarının gözlem raporları ve görüşlerine göre öğretmenlerin Hayat Bilgisi dersi öğretim sürecinde yaşadıkları problemler ile çözüm önerileri nelerdir?

Yöntem

Bu çalışma nitel araştırma olarak yapılandırılmıştır. Nitel araştırma, birey veya grupların sosyal veya insani bir soruna yüklediği anlamı keşfetme ve anlamının bir yoludur (Creswell, 2009). Çalışmada nitel yöntemlerinden bir tanesi olan durum çalışması deseni kullanılmıştır. Durum çalışması araştırmacıların bir programı, olayı, faaliyeti, süreci veya bir ya da daha fazla kişiyi incelediği bir stratejidir. Durum çalışmasında vaka zaman ve faaliyetle sınırlıdır ve araştırmacılar, uzun bir süre boyunca çeşitli veri toplama prosedürleri kullanarak ayrıntılı bilgi toplarlar (Creswell, 2009). Bu çalışmada KKTC ilkokullarında uygulamadaki Hayat Bilgisi dersi öğretim süreci bir durum olarak alınmıştır. Araştırmacılar durum çalışmasında olduğu gibi birden çok veri toplama yoluna gitmişlerdir. Temel veri toplama aracı olarak öğretmen adaylarının, uygulamadaki Hayat Bilgisi dersi öğretim Batman, K. A. ve Köklü, S. (2026). Hayat bilgisi dersi sınıf içi uygulamaların öğretmen adayı görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 17(1), 120-145.
DOI. 10.51460/baebd.1569591

sürecini gözlemek amacıyla 10 hafta katıldıkları gözlemler doğrultusunda hazırladıkları gözlem dosyaları doküman olarak kullanılmış ve analiz edilmiştir. Ayrıca sınıf öğretmeni adaylarının ilkokullarda yapmış oldukları gözlemler tamamlandıktan sonra, katılımcı olarak saptanan 15 sınıf öğretmeni adayları ile yapılan görüşmeler de diğer bir veri toplama aracı olarak kullanılmıştır.

Sayfa | 128 **Katılımcılar**

Çalışmanın katılımcıları 2022-2023 öğretim yılında Atatürk Öğretmen Akademisi sınıf öğretmenliği 3. Sınıfta Hayat Bilgisi Öğretimi (SNF307) dersini alan 43 sınıf öğretmeni adayları (30'u kadın (% 69.8), 13'ü erkek (%30.2)) arasından, uygun örnekleme tekniği ile seçilen 15 sınıf öğretmeni adaylarıdır. Uygun örnekleme tekniği katılımcıların uygunluğu ve erişim kolaylığına göre seçildiği olasılığa dayalı olmayan örneklem türüdür (Creswell, 2009). Uygun örnekleme ulaşılan ilişki ve etkiler yalnızca katılımcı grubuna uygulanabilir ve diğer örneklem türlerine göre daha az maliyetli ve daha hızlı sonuç elde edilir (Stratton, 2021). Araştırmacılar 15 katılımcı sınıf öğretmeni adayını belirlemede kriter olarak gözlem raporlarını detaylı olarak hazırlamayı dikkate almıştır. Araştırmacılar 15 sınıf öğretmeni adayını araştırmanın katılımcısı olarak olasılığa dayalı olmayan şekilde belirlemişlerdir.

Çalışmanın AÖA'daki 3. Sınıf, sınıf öğretmeni adayları ile gerçekleştirilmiş olması bu çalışmanın konusu olan uygulamadaki Hayat Bilgisi dersinde kullanılan strateji, yöntem, teknik ve materyallerinin belirlenmesinde hazırlanmışlık düzeylerinin yeterli düzeyde olmasıdır. Çünkü AÖA'da Sınıf Öğretmenliği 3. Sınıfına devam eden sınıf öğretmeni adaylarına, AÖA Sınıf Öğretmenliği programında önceki yıllarda öğretim stratejisi, yöntem, teknik ve materyallerle ilgili kazanımları kazandıran dersler mevcuttur. İlgili dersler III. Yarıyılı; Eğitimde Bilişim Teknolojileri, Öğrenme Psikolojisi, Öğretim İlke ve Yöntemleri ile İlkokulda Drama'dır (Sınıf Öğretmenliği Programı, 2025). Söz konusu derslerde öğretmen adayları strateji, yöntem, teknik ve materyallerle ilgili kazanımlar elde etmektedirler. Ayrıca Fen Bilgisi Öğretimi dersinin laboratuvar uygulamalarında deneylerle ilgili kazanım elde etmektedirler. Bunlara ek olarak drama, gezi ve gözlem gibi sınıf dışı teknikler, sınıf oturma düzeni çeşitleri, yakından-uzzağa, somuttan-soyuta, yaparak yaşayarak öğrenme, yakın çevreden-uzzağa doğru gibi çeşitli öğretim ilkeleri ile ilgili kazanımlar da elde etmektedirler. Okul Deneyimi dersinde, sınıf uygulamaları ile ilgili deneyim kazanmaktadırlar. Bu nedenle sınıf öğretmeni adayları 3. Sınıfta Hayat Bilgisi Öğretimi dersini aldıkları zaman, bu araştırmanın konusu olan yeterlikleri kazandıkları kabul edilebilir.

Veri toplama süreci

Veri toplama araçları

Görüşme formu

Araştırmacılar tarafından araştırma sorularına yanıt bulmak amacıyla yarı yapılandırılmış bir görüşme formu geliştirilmiştir. Görüşme formu geliştirilirken önce literatür taraması yapılmış ve ilkokul öğretmenleriyle informal görüşmeler yapılmıştır. Araştırma soruları, görüşmeler ve literatür taraması sonucunda 8 maddelik ön görüşme formu geliştirilmiştir. Görüşme formu için uzman görüşü (1 Psikolojik Danışman ve Rehberlik Doçenti, 1 Program Geliştirme Profesörü) alınmıştır. Uzmanlar

görüşme formundaki soruların kapsam geçerliğini sağladığı konusunda görüş belirtmişlerdir. Uzman görüşleri doğrultusunda 6 sorudan oluşan bir nihai görüşme formu oluşturulmuştur.

Araştırmacılar katılımcı 15 sınıf öğretmeni adayı ile birebir görüşmeler yapmıştır. Görüşme sırasında katılımcıların izniyle sesler kaydedilmiş ve notlar alınmıştır. Görüşmelerde katılımcılara isim sorulmadı ve elde edilen verilerin bilimsel bir çalışma için kullanılacağı bilgisi verilmiştir. Katılımcılara isimlerin rapora yazılmayacağı ve ÖA1, ÖA2 gibi rumuzlar yazılacağı söylenmiştir. Görüşmeler her katılımcıyla bir kez, kapalı bir ortamda ve birebir gerçekleştirilmiştir. Her katılımcıyla ortalama görüşme süresi 30 dakikaydı.

Veri analizi

Görüşmeler sonucunda elde edilen bilgiler, bilgisayar ortamında belgelendirilerek kayıt altına alınmıştır. Veriler 'içerik analizi' tekniğiyle analiz edilmiştir. İçerik analizinde amaç, katılımcıların görüşleri, dosya ve doküman analizi sayesinde verilerden kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Berg ve Lune (2019) ise içerik analizini "desenleri, temaları, önyargıları ve anlamları belirlemek amacıyla belirli materyalin dikkatli, ayrıntılı ve sistematik bir şekilde incelenmesi ve yorumlanması" olarak tanımlamaktadır. Bu çalışmada da araştırmacılar, katılımcıların Hayat Bilgisi dersi öğretim süreci ile ilgili gözlemlerden elde ettikleri anlamları, belirlemek amacıyla görüşmeleri ayrıntılı ve sistematik bir biçimde analiz etmişlerdir.

Nitel verilerin inandırıcılığı için 'katılımcı teyidi' yapılmıştır. Katılımcı teyidini Yıldırım ve Şimşek (2013) katılımcılara çalışma sonuçlarının kendi düşüncelerini doğru bir şekilde aktarıp aktarmadığını sorma süreci olarak betimler. Katılımcı teyidini kullanan araştırmacılar, katılımcılara ulaştıkları yorum ve sonuçların, doğru olup olmadığını belirlemek amacıyla saptadıkları sonuçları okutur. Bu çalışmada da araştırmacılar katılımcılara, sonuçların kendi görüşlerini yansıtıp yansıtmadığını sormuşlardır. Tüm katılımcılar sonuçların kendi görüşlerini yansıttığını belirtmişlerdir. Ayrıca çalışmanın inandırıcılığı arttırabilmek için bulgular bölümünde, 15 katılımcı sınıf öğretmeni adayının görüşme sorularına verdikleri yanıtlardan doğrudan alıntılara yer verilmiştir.

Doküman

Atatürk Öğretmen Akademisi Sınıf Öğretmenliği Programı'nda Hayat Bilgisi Öğretimi (SNF307) dersi teorik olarak haftada bir saat, uygulama olarak haftada iki saat olarak toplamda üç saattir (Sınıf Öğretmenliği Programı, 2025). Dersin uygulama bölümünde sınıf öğretmeni adayları, dersin teori kısmında işledikleri konuların, ilkokullardaki uygulama sürecini gözlemek amacıyla, resmi devlet ilkokullarındaki, ilkokul 1, 2 veya 3. Sınıflarda haftada 2 ders saati olacak şekilde gözlem yapma zorunluluğundadırlar. Sınıf öğretmeni adayları, SNF307 dersi öğretim görevlisi tarafından kendilerine verilen konuları gözleyip, gözlem sonuçlarını içeren bir 'Gözlem Dosyası' hazırlar. Gözlem dosyalarını dersin final haftasından 1 hafta önce değerlendirilmek üzere, öğretim görevlisine teslim ederler. Bu çalışmada, araştırmacılar 43 sınıf öğretmeni adayının hazırladığı gözlem dosyalarını 'doküman' olarak kullanmışlardır. Araştırmacılar araştırma soruları doğrultusunda doküman olarak kullandıkları gözlem dosyalarını analiz edip, frekans ve yüzde hesapları yaparak tablolamışlardır.

Araştırma süreci

Araştırma KKTC’de Atatürk Öğretmen Akademisi’nde yapılmıştır. Atatürk Öğretmen Akademisi, Kıbrıs’ta İngiliz Dönemi’nde 1937-1938 Öğretim yılında Güzelyurt’ta, “Omorfo Öğretmen Koleji” adıyla açılmıştır. Omorfo Öğretmen Koleji’nde Türk ve Rum erkek öğrenciler öğrenim görmekteydi. Başlangıçta giriş sınavının yanı sıra “Ordinary” İngilizce sınavıyla da öğrenci alınmaktaydı (Atatürk Öğretmen Akademisi Kısa Tarihçesi, 2022). Öğretim dili İngilizceydi. Günümüzde Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nde Atatürk Öğretmen Akademisi 2000 yılında çıkarılmış olan yasası ile birlikte, eğitim programı içerisinde, 4 yıl süreli lisans düzeyinde ‘Sınıf Öğretmeni’ ve ‘Okul Öncesi Öğretmeni’ yetiştiren programları mevcuttur. Bu programlara ek olarak üniversite mezunlarına yönelik pedagojik formasyon eğitimi de vermektedir. AÖA’ya öğrenci girişi ‘AÖA Giriş Sınavı’ ve ‘Uluslararası Sınav’ ile gerçekleşir.

Araştırma verileri toplamadan önce Atatürk Öğretmen Akademisi Başkanlığı tarafından 04-03-2024 tarihli etik kurul raporu ile onay almıştır. Ayrıca araştırma G/153/24 sayılı ve 04-03-2024 tarihli karar ile etik olarak uygunluğu belgelenmiştir. Ayrıca uygulamanın yapılması amacıyla KKTC Milli Eğitim Bakanlığı’ndan gerekli izin alınmıştır. Araştırmacılar, 43 sınıf öğretmeni adayının hazırladıkları gözlem dosyalarının içeriğini, bilimsel bir çalışmada veri olarak kullanacaklarını belirterek, onlardan onam almışlardır. Araştırmacılar araştırma soruları doğrultusunda 43 adet gözlem dosyasını analiz etmişlerdir. Analiz sonuçları frekans ve yüzde hesapları olarak bilgisayar ortamında dosyalanmıştır. Daha sonra dosya analizlerinde elde edilen veriler de dikkate alınarak, 15 katılımcı sınıf öğretmeni adayı ile görüşmeler yapılmıştır. Yapılan görüşmeler içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiştir. Gözlem dosyaları ve görüşme analizleri sonuçları birleştirilerek, bulgulara ulaşılmıştır.

Bulgular

Araştırmanın birinci sorusu ile ilgili bulgular ve yorumlar

Araştırmanın birinci sorusu ‘Sınıf öğretmeni adaylarının gözlem raporları ve görüşlerine göre öğretmenlerin Hayat Bilgisi dersi öğretim sürecinde kullandıkları strateji, yöntem, teknik ve araç-gereçler nelerdir?’ şeklinde belirlenmiştir. Araştırmada doküman olarak kullanılan sınıf öğretmeni adaylarının gözlem dosyalarından ulaşılan veriler aşağıdaki Tablo 1’de aktarılmıştır.

Tablo 1.

Öğretmenlerin uygulamada kullandıkları strateji, yöntem, teknik ve araç-gereçlerle ilgili bulgular*

Strateji	Yöntem		Teknik		Araç-gereç						
	f	%	f	%	f	%					
Sunuş	2	83.	Düz anlatım	265	56.	Soru-cevap	271	68.	Beyaz Tahta	160	22.8
	27	4		7			4				
Buluş	44	16.	Tartışma	145	31	Bilgisayar destekli öğretim	36	9.0	Ders kitabı	150	21.4
	2		a				9				
Araştırma	1	0.4	Örnek Olay	52	11.	Beyin Fırtınası	19	4.8	Beyaz Tahta kalemi	95	13.5

Belirtilmedi	4	Etkileşimli anlatım	5	1.07	Gösteri	19	4.8	Projeksiyon	59	8.4
					Gösterip yaptırma	19	4.8	Çalışma yaprağı	58	8.2
					Demonstrasyon	16	4.04	Görsel	48	6.8
					Drama	7	1.8	Defter	36	5.1
					Benzetim	4	0.00	Maket-model	26	3.7
					Rol Oynama	3	0.0	Video	25	3.5
					Yaratıcı drama	3	0.0	Boyama kâğıdı	21	3
					Eğitsel oyun	3	0.0	Bilgisayar	19	2.7
					Problem çözme	2	0.0	Resim	14	1.99
					Bireysel çalışma	1	0.0	Akıllı tahta	12	1.7
					Sergi	1	0.0	Yapışkan	11	1.6
					Grup çalışması	1	0.0	Yiyecek	11	1.6
					Proje	1	0.0	Boya	8	1.1
					Gezi, Gözlem, Görüşme, Deney, Sergi, Ödev	0	0.0	KKTC Bayrağı	7	1
								Kostüm	6	0.9
								Öğretmen ders notu	6	0.9
								Giyecek	5	0.7
								Makas	5	0.7
								Hoplarlör	4	0.6
								Cetvel	4	0.6
								Kıbrıs haritası	4	0.6
								Poverpoint	3	0.4
								Ağaç yaprağı	2	0.3
								Anlam ağı	1	0.1
								İnternet	1	0.1
Toplam	27	100		467	100		396	100	701	100
		2								

*Öğretmen adayları birden fazla görüş belirtebilir.

Tablo 1’de görüldüğü gibi sınıf öğretmeni adaylarının gözlemlerine göre, öğretmenlerin HB dersi öğretiminde en çok (%83.4) sunuş yoluyla öğretim stratejini kullandıkları, buluş stratejisini ise çok az (%16.2) ve araştırma- inceleme yoluyla öğretim stratejisini ise neredeyse hiç (% 0.4) kullanmadıkları saptanmıştır. Öğretmenlerin HB dersi öğretim sürecinde en çok (%56.7) kullandıkları yöntemin düz anlatım olduğu belirlenmiştir. Öğretmenlerin öğretim sürecinde kullandıkları diğer yöntemler sırasıyla

tartışma (%31), örnek olay (%11.1) ve etkileşimli anlatım (%1.07)'dir. Öğretmenlerin HB dersi öğretim sürecinde en çok (%68.4) kullandıkları tekniğin soru-cevap olduğu saptanmıştır. Soru-cevap tekniğini sırasıyla; bilgisayar destekli öğretim (%9.09), beyin fırtınası (%4.8), gösteri (%4.08), gösterip yaptırma (%4.08) ve demonstrasyon (%4.04) teknikleri izlemiştir. Tablo 1 incelediğinde öğretmenlerin HB dersi öğretim sürecinde diğer teknikleri neredeyse hiç kullanmadıkları görülmektedir. Tablo 1'de de görüldüğü gibi öğretmenler HB dersi öğretim sürecinde sınıfta en çok (%22.8) kullandıkları araç-gerecin beyaz tahta olduğu saptanmıştır. Öğretmenlerin HB dersi öğretim sürecinde kullandıkları araç-gereçler sıklık sırasıyla; ders kitabı (%21.4), beyaz tahta kalem (%13.5), projeksiyon (%8.4), çalışma yaprağı (%8.2), görsel (%6.8) ve defter (%5.1) olduğu saptanmıştır.

Sınıf öğretmeni adayları ile yapılan görüşmelerde, ilkökul öğretmenlerinin Hayat Bilgisi dersi öğretim sürecinde kullandıkları strateji, yöntem, teknik ve araç-gereçlerle ilgili görüşleri aşağıdaki Tablo 2'de aktarılmıştır.

Tablo 2.

Öğretmen adaylarının HB dersi öğretim sürecinde kullanılan strateji, yöntem, teknik ve araç-gereçlerle ilgili görüşleri

<i>Strateji</i>	<i>Yöntem</i>	<i>Teknik</i>	<i>Araç-gereç</i>
<i>f</i>	<i>f</i>	<i>f</i>	<i>f</i>
Sunuş	Düz anlatım	Soru-cevap	Ders Kitabı
Buluş	Tartışma	Gezi, Gözlem	Beyaz Tahta
Araştırma	Örnek Olay	Drama	Beyaz Tahta kalem
	Etkileşimli anlatım	Gösteri	Projeksiyon
			Video (Youtube)
			Bilgisayar
			Defter
			İnternet
			Görsel
			Maket-model
			Materyal
			Resim
			Öğretmen ders notu
			Hoparlör
			Akıllı tahta
			Poster
			Yiyecek
			Kara tahta- tebeşir
			Çalışma yaprağı
			Kıbrıs haritası
			Ağaç yaprağı

Tablo 2'de görüldüğü gibi katılımcı sınıf öğretmeni adaylarının tamamı (f=15) ilkökul öğretmenlerinin Hayat Bilgisi dersi öğretim sürecinde kullandıkları stratejinin sunuş yoluyla öğretim stratejisi olduğunu belirtmişlerdir. Sınıf öğretmeni adaylarının tamamı (f=15) Hayat Bilgisi dersi öğretim sürecinde, ilkökul öğretmenlerinin en çok kullandıkları yöntemin düz anlatım olduğunu, yarıdan azı ise

tartışma yöntemini de kullandıklarını belirtmiştir. Sınıf öğretmeni adaylarının tamamı (f=15), ilkokul öğretmenlerinin Hayat Bilgisi dersi öğretim sürecinde kullandıkları tekniğin soru-cevap olduğunu vurgulamışlardır. Katılımcı sınıf öğretmeni adaylarının çok az bir bölümü de gezi-gözlem (f=2), drama (f=2) ve gösteri (f=1) tekniğinin de Hayat Bilgisi dersi öğretim sürecinde, ilkokul öğretmenleri tarafından kullanıldığını belirtmişlerdir. Sınıf öğretmeni adaylarının tamamına yakını (f=13) Hayat Bilgisi öğretim sürecinde, ilkokul öğretmenlerinin en çok ders kitabı ile beyaz tahtayı kullandıklarını belirtmişlerdir. Sınıf öğretmeni adaylarının yarıdan biraz fazlası (f=8), ilkokul öğretmenlerinin Hayat Bilgisi dersi öğretim sürecinde beyaz tahta kalem ile projeksiyon makinesini kullandıklarını vurgulamışlardır. Sınıf öğretmeni adaylarının yarıdan biraz azı da öğretmenlerin Hayat Bilgisi dersi öğretim sürecinde araç-gereç olarak video (f=7), bilgisayar (f=7) ve defter kullandıklarını belirtmişlerdir. Tablo 2'den de görüleceği gibi öğretmen adaylarının çok azı öğretmenlerin diğer araç-gereçleri öğretim sürecinde kullandıklarını belirtmişlerdir. Öğretmen adaylarının bu konudaki aşağıdaki görüşleri dikkate değerdir:

'Çoğunlukla sunuş yoluyla öğretim stratejisi kullanıldı. Öğretmen her zaman merkezdeydi. Düz anlatım vardı. Tartışma belki gözlemlediğim 1 veya 2 derste vardı. Genel olarak çoğu düz anlatımdı. Soru cevap şöyle vardı; genelde soruyu öğrenciler sorardı, öğretmen cevaplardı. Öğretmen arada soru cevap yapardı kendince, işte mesela konu çocuk hakları ise 'Çocuk hakları nedir, biliyor musunuz?' Bir iki tanım alır sonra kendi anlatmaya devam ederdi.' ÖA7

'Sunuş stratejisi kullanıldı. Öğretmen genelde dersi kendi anlatırdı. Ne bileyim, öğrencilere sorma sorma, araştırma yaptırma, o yok. 'Bu budur, bilgiler bunlardır' o şekilde ilerlerdi. Ağırlıklı olarak düz anlatım ve tartışma yöntemi kullanıldı. Mesela çevre konusunu anlattı, ağaçların faydalarını anlattı, 'Ağaçlar olmasaydı ne olurdu?' Tarzı sorular sordu. Soru-cevap ve gezi tekniğini kullandı.' ÖA13

'Beyaz tahta ve kalem, ders kitabı, defter, çok standart, klasik bir şekilde gidiyordu. Arada bir öğretmenin resim getirdiğini gördüm.' ÖA14

Sonuç olarak hem dokümanlar hem de görüşmelerden elde edilen bulgular birlikte yorumlandığında ilkokul öğretmenlerinin Hayat Bilgisi dersi öğretim sürecinde sunuş yoluyla öğretim stratejisini, yöntem olarak düz anlatım ve öğretim tekniği olarak da soru-cevapı tekniğini kullandıkları saptanmıştır. İlkokul öğretmenlerinin Hayat Bilgisi dersi öğretim sürecinde araç-gereç olarak beyaz tahta, ders kitabı ve beyaz tahta kalem kullanıldıkları tespit edilmiştir.

Araştırmanın ikinci sorusu ile ilgili bulgular ve yorumlar

Araştırmanın ikinci sorusu 'Sınıf öğretmeni adaylarının gözlem raporlarına ve görüşlerine göre öğretmenlerin Hayat Bilgisi dersi öğretim sürecinde tercih ettikleri sınıf oturma düzeni, öğrencilerin yaşadıkları çevreden yararlanma ile sarmal programı uygulama durumları nasıldır?' şeklinde belirlenmiştir. Araştırmada doküman olarak kullanılan sınıf öğretmeni adaylarının gözlem raporlarından ulaşılan sonuçlar aşağıdaki Tablo 3'te aktarılmıştır.

Tablo 3.

Öğretmenlerin sınıflarındaki oturma düzeni, sarmal programı uygulama ve yaşanan çevreden yararlanma ile ilgili bulgular

	<i>Sınıf oturma düzeni</i>		<i>Sarmal programı uygulama*</i>		<i>Çevreden yararlanma*</i>			
	<i>F</i>	<i>%</i>		<i>F</i>	<i>%</i>	<i>F</i>	<i>%</i>	
2'li tiyatro	34	79.1	Hayır	57	55.88	Evet	118	81.38
1'li tiyatro	7	16.3	Evet	45	44.12	Hayır	27	18.62
Grup	1	2.3						
U düzeni	1	2.3						
Toplam	43	100		102	100	145	100	

*Öğretmen adayları birden fazla görüş belirtebilir.

Tablo 3'te görüldüğü gibi sınıf öğretmeni adaylarının gözlemlerine göre Hayat Bilgisi dersi öğretim sürecinde ilkökul öğretmenlerinin sınıf oturma düzeni olarak en çok (%79.1) 2'li tiyatro düzenini, daha sonra da az bir oranla (%16.3) 1'li tiyatro düzenini kullandıkları saptanmıştır. Sınıf öğretmeni adaylarının gözlemlerine göre, Hayat Bilgisi dersi öğretim sürecinde, ilkökul öğretmenlerinin %56'lık bir gözlem oranı ile sarmal programı uygulamadıkları tespit edilmiştir. Geriye kalan %44'lük bir gözlem oranıyla Hayat Bilgisi dersi öğretim sürecinde ilkökul öğretmenlerinin sarmal programı uyguladıkları tespit edilmiştir. Yine Tablo 3'te sınıf öğretmeni adaylarının gözlemlerine göre, ilkökul öğretmenleri büyük bir gözlem oranı ile (% 81.4) Hayat Bilgisi dersi öğretim sürecinde, çocukların yaşadıkları çevreden yararlandıkları saptanmıştır. Buna karşılık %18'lik bir gözlem oran ile ilkökul öğretmenlerinin çocukların yaşadıkları çevrelerinden Hayat Bilgisi dersi öğretim sürecinde yararlanmadıkları saptanmıştır.

Katılımcı 15 sınıf öğretmeni adayı ile yapılan görüşmelerde, ilkökul öğretmenlerinin öğretim sürecinde tercih ettikleri sınıf oturma düzeni, sarmal programı uygulama durumları ve çocukların yaşadıkları çevreden yararlanma durumları ile ilgili görüşleri, aşağıdaki Tablo 4'te aktarılmıştır.

Tablo 4.

Sınıf öğretmeni adaylarının Hayat Bilgisi dersinde sınıf oturma düzeni, sarmal programı uygulama ve yaşanan çevreden yararlanma ile ilgili görüşleri

<i>Sınıf oturma düzeni</i>	<i>F</i>	<i>Sarmal programı uygulama</i>	<i>f</i>	<i>Çevreden yararlanma</i>	<i>f</i>
2'li tiyatro	13	Evet	1	Evet	9
1'li tiyatro	1	Hayır	14	Hayır	6
U Şekli	1				

Tablo 4'te görüldüğü gibi, sınıf öğretmeni adaylarının tamamına yakını (f=13), ilkökul öğretmenlerinin Hayat Bilgisi dersi öğretim sürecinde, sınıf oturma düzeni olarak 2'li tiyatro düzenini tercih ettikleri yönünde görüş belirtmişlerdir. Sınıf öğretmeni adaylarının tamamına yakını (f=14), ilkökul öğretmenlerinin Hayat Bilgisi dersi öğretim sürecinde, sarmal program anlayışını kullanmadıkları görüşünde oldukları saptanmıştır. Sınıf öğretmeni adaylarının yarıdan biraz fazlası (f=9) ilkökul öğretmenlerinin Hayat Bilgisi dersi öğretim sürecinde, öğrencilerin yaşadıkları çevrelerinden yararlandıkları görüşünde oldukları saptanmıştır. Buna karşılık sınıf öğretmeni adaylarının yarıdan biraz azı (f=6) ise ilkökul öğretmenlerinin, öğretim sürecinde öğrencilerin yaşadıkları çevreden

yararlanmadıkları görüşünde oldukları saptanmıştır. Sınıf öğretmeni adaylarının bu konudaki aşağıdaki görüşleri dikkate değerdir:

'Öğrenciler sıralarında ikili oturlardı. Arka arkaya; hepsi tahtaya bakar şekildeydi. Sıralar zaten ikiliydi.' ÖA1

'Sarmal program uyguladığını düşünmüyorum çünkü hiç şeyi hatırlamam 'Evet çocuklar işte biz bunu yaptık şimdi sıra bunlarda.' veya 'Neler görüyorsunuz şimdi markette?' gibi. Eeee hiç hatırlamam öyle bir şey olduğunu. Genelde robotik mantık dediğim benim, o şekilde ilerlerdiler. İşte ünite bu, tamam bunu verelim bitsin, bunu verelim bitsin. Gözleme gittiğim sürece, sarmal programa uygunluk göremedim.' ÖA7

'Tam olarak var bu aslında. Öğrencilerin çoğu bildiğiniz gibi Türkiye'den geliyor ve farklı kültürler aslında. Ve bir konuyu anlatırken her öğrenci de 'Bizim ülkede de böyledir.'i çok söyler yani. Öğretmen sorar da. Tarih konusuna girdiğimizde de fark ettim. Türkiye'nin tarihine de çok fazla değindi. Şimdi artık Türkiye tarihine de çok girmeye başladık. 'Kıbrıs'ta bu oldu ama TC'de de bu olaylar yaşandı' diye söylerdi. Çocuklardan da örnek isterdi, onları katardı.' ÖA2

Sonuç olarak hem doküman hem de görüşmelerden elde edilen bulgular birlikte yorumlandığında, ilkökul öğretmenlerinin Hayat Bilgisi dersi öğretim sürecinde, sınıf oturma düzeni olarak 2'li tiyatro düzenini tercih ettikleri saptanmıştır. İlkokul öğretmenleri Hayat Bilgisi dersi öğretim sürecinde, öğrencilerin yaşadıkları çevrelerinden yararlandıkları saptanmıştır.

Araştırmanın üçüncü sorusu ile ilgili bulgular ve yorumlar

Araştırmanın üçüncü sorusu 'Sınıf öğretmeni adaylarının gözlem raporları ve görüşlerine göre öğretmenlerin Hayat Bilgisi dersi öğretim sürecinde yaşadıkları problemler ile çözüm önerileri nelerdir?' şeklinde belirlenmiştir. Araştırmada doküman olarak kullanılan sınıf öğretmeni adaylarının gözlem raporlarından ulaşılan sonuçlar aşağıdaki Tablo 5'te aktarılmıştır.

Tablo 5.
Öğretmenlerin Hayat Bilgisi dersi öğretim sürecinde yaşadıkları problemler ve çözüm önerileri ile ilgili bulgular*

HBÖ Yaşanılan problemler	f	HBÖ dikkate alınması gereken noktalar	f	HBÖ niteliğinin artırılması için öneriler	f
Kitap yetersizlikleri. Kitaptaki sorular yetersiz (f=2) etkinlikler yetersiz (f=2), Kitap sarmal programa uymamaktadır (f=2) Bilgi eksikliği (f=1)	9	Öğretim programı ve konular öğrencilerin hazırbulunuşluk düzeyine (seviye) ve yaşına göre hazırlanmalı (f=6) Öğrencilerin eğitim ihtiyaçlarına tam anlamıyla yanıt verecek bir öğretim olmalı (f=1)	10	Öğretim programı ve ders kitabı revize edilmelidir. Kitap seviyeye uygun hale getirilmeli. (f=4) Kitaptaki etkinlikler oldukça sıkıcı ve yoğun tekrarlardır. Kendi kültürümüze daha uygun olabilir	17

Kitapta bulunan bazı örnekler ülkemize uygun değil. (f=1) Kitaptaki etkinlikler çok fazladır (f=2)	<i>Çocukların ön öğrenmeleri olmalı. Bu bilgiler üzerine yeni bilgiler inşa edilmeli. (f=1)</i> <i>Öğretim programı ve kitaplar birbirine uygun şekilde hazırlanmalı (f=1)</i> Bütünleştirerek öğretim yapılmalıdır. (f=1)	<i>Ders kitabının değerlendirme sorular yeterli değil.</i> <i>Öğretim program ve kitaplar sarmal tasarıma göre düzenlenmelidir. (f=5)</i> <i>Eski kitapların daha yararlı olduğunu düşünüyorum. Onların tekrar basılıp kullanılmalıdır. (f=1)</i>	
Öğretim programı yoğunluğu Konular çok fazla (f=1) Bazı konular soyuttur (f=4)	9 Kitaptaki eksiklikler giderilmeli (f=6) <i>Özel gün ve haftalar (f=2) eklenmeli</i> <i>Bilişsel gelişim dışında diğer alanlarını ön plana çıkaracak şekilde hazırlansa daha iyi olur. (f=1)</i> <i>Daha kaliteli etkinlikler kitaba eklenmeli (f=1)</i>	6 Daha fazla gezi, gözlem öğretime eklenmeli. <i>Gezi-gözlemler için ulaşımın pahalı olması öğretimin niteliğini sınırlandırmaktadır. Bu sorun masaya yatırılıp tartışılmalı, çözümlenmelidir. (F=1)</i> <i>Dersin sadece sınıfta yani dört duvar arasında yapılmaması</i>	8
Teknolojik araç-gereç yetersizliği Bilgisayar ve projeksiyon gibi	4 Yapararak yaşayarak öğrenmeye dikkat edilmeli. (f=6) <i>Yapararak, yaşayarak, görerek ve hissederek öğrenme dikkate alınmalı. (f=1)</i>	6 Laboratuvar ve deneysel ortam artırılmalıdır.	5
Öğrenciler arasındaki kültür farkı.	3 Konu anlatımı yapılırken öğrenciler yakın çevresinden ve kendisinden örnekler verebilmeli.	5 Daha fazla materyal kullanılmalıdır. (f=4) Okullara konular ile alakalı materyaller gönderilmelidir. (f=1) Kullanılacak kaynak kitap sayısı çeşitlendirilmelidir. (f=1)	4
Gezi-gözlem yapma imkanı fazla yok (f=3) <i>Öğrencilerin maddi durumları engeldir (f=1)</i>	3 Yakın çevreden uzağa doğru öğretim yapılmalı f=5 <i>Çocuğun kendi yaşantısından örnekler alınmalı (f=3)</i>	5 Öğretmen el kitabı oluşturulmalıdır.	4
Deney ve uygulamada olanak yetersizliği	2 Görsel materyaller eklenmeli <i>Laboratuvar kullanılması bazı konular için çok ciddi önem teşkil ediyor. (f=1)</i>	5 Öğretici görseller, hareketli görseller, eğitici videolar, dijital içerik üreticiliği içeren ürünler olmalı <i>Bilgisayar destekli öğretim HBÖ için çok faydalıdır.</i>	3
Ders saati yeterli değil (f=2)	2 Konular somutlaştırılmalı	4 Dersin anlaşılması için proje ödevi verilebilir <i>Özellikle küçük sınıflarda öğrenmeyi kalıcılaştırmada çok faydalı olur. (f=1)</i>	2
Öğretim programı çok sınırlayıcı. Güncel konular, çocukların	2 Öğrenciler derse katılmalı ve aktif olmalı. (f=4)	4 HBD'ne hakkettiği mihver ders unvanı ve özeni vermek. <i>Öğretmenlerin HBD'ne olan bakış açılarının değişmesi gerekir. İlk 3</i>	2

Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi, (2026), 17 (1), 120-145.
Western Anatolia Journal of Educational Sciences, (2026), 17 (1), 120-145.
Araştırma Makalesi / Research Paper

Sayfa | 137

ilgisine hitap edecek konular eklenmeli	Çocukları aktif hale getirecek durum yok. Sınıf sayısı fazla çünkü. (f=1) Her çocuk farklıdır, buna uygun ders hazırlanmalıdır (f=1)	<i>yılda en fazla göz ardı edilen derstir (f=1)</i>
Sarmal tema olması zorluyor. Her ünitenin ayrı ayrı işlenmesi bu karmaşayı önleyecektir.	1 Deney yapılmalı	1 Çocukların konuyu uygulamalı yapması, canlı örneklerden yararlanma, gösteremeyeceğimiz konular için maketler kullanma.
Diğer derslerin yoğunluğundan HB ders kitabı içerisinde bulunan bir çok etkinliği layıkıyla uygulayamıyorum	1 Gezi ve gözlem yapılmalı	1 HBDersinde üniteler arası geçiş kolaylığı olmalı. Öğrencinin öğrendiği bilgi, davranış ve değerleri uygulama düzeyine taşınması ve bu olanakların olması gerek.
YOK	7 Tekrar edilmesi ve alıştırmalar yapılması gerekmektedir.	1 Öğretmenin öğrenciye iyi bir rol model olması gerekir.
	1 Ders daha çok tartışma ve soru-cevap şeklinde yapılmalı.	1 Günlük hayat derse katılmalı

**Öğretmenler birden fazla görüş belirtebilir*

Yukarıdaki Tablo 5'te de görüldüğü gibi sınıf öğretmeni adaylarının gözlemlerine göre Hayat Bilgisi dersi öğretim sürecinde, ilkokul öğretmenlerinin yaşadıkları problemlerin başında hayat bilgisi ders kitabının yetersizliği (f=9) ile öğretim programının yoğunluğudur (f=9). Sınıf öğretmeni adaylarının gözlemlerine doğrultusunda, ilkokul öğretmenlerinin Hayat Bilgisi öğretim sürecinde yaşadıkları problemler önem sırasıyla; teknolojik araç-gereç yetersizliği (f=4), öğrenciler arasındaki kültür farkı (f=3), gezi-gözlem yapma imkânlarının yetersizliği (f=3), deney ve uygulama yapmak için olanaksızlıklar (f=2) ve ders saatinin yetersizliği (f=2) olarak sıralanmaktadır. Sınıf öğretmeni adaylarının gözlemlerine göre Hayat Bilgisi öğretim sürecinde herhangi bir problem yaşamadığını belirten 7 ilkokul öğretmeni mevcuttur.

Tablo 5'te de görüldüğü gibi sınıf öğretmeni adaylarının gözlemlerine göre, ilkokul öğretmenleri Hayat Bilgisi dersi öğretim sürecinde dikkate alınması gereken en önemli konunun öğretim programı ve ders konularının öğrencilerin hazırbulunuşluk düzeyi ve yaşına göre hazırlanmasıdır. Sınıf öğretmeni adaylarının gözlemlerine göre, ilkokul öğretmenleri Hayat Bilgisi dersi öğretim sürecinde dikkate alınması gereken diğer konular önem sırasına göre şu şekilde sıralanmıştır; ders kitabındaki eksikliklerin giderilmesi, yaparak yaşayarak öğrenmeye dikkat edilmesi, öğretim sürecinde öğrencilerin yakın çevrelerinden örnekler vermelerinin sağlanması, öğretim sürecinde yakın çevreden uzağa ilkesine uyulması, konuların somutlaştırılması ve öğrenci katılımının sağlanması.

Tablo 5'te görüldüğü gibi sınıf öğretmeni adaylarının gözlemlerine göre, ilkokul öğretmenlerinin Hayat Bilgisi dersi öğretim sürecinin niteliğinin artırılması için yaptıkları önerilerin başında, öğretim programı ile ders kitabının sarmal program anlayışı temelinde revize edilmesi gelmektedir.

Bunun yanında sınıf öğretmeni adaylarının gözlemlerine göre, ilkokul öğretmenleri Hayat Bilgisi dersi öğretiminde daha fazla gezi ve gözlem tekniklerinin öğretim sürecine dahil edilmesi, öğretimin niteliğinin artırılmasında ikinci öncelikli öneri olarak saptanmıştır. Yine Tablo 5'te görüldüğü gibi sınıf öğretmeni adaylarının gözlemlerine göre, ilkokul öğretmenleri Hayat Bilgisi dersi öğretiminde niteliğinin artırılması amacıyla ayrıca aşağıdaki önerileri de yapmışlardır: laboratuvar ve deneysel ortamın artırılması, daha fazla materyal kullanılmalı, öğretmen el kitabı hazırlanmalı, öğretici ve hareketli görseller, eğitici videolar ve dijital içerik üreticiliği içeren ürünler kullanılmalıdır.

Sınıf öğretmeni adayları ile yapılan görüşmelerde, ilkokul öğretmenlerinin Hayat Bilgisi öğretim sürecinde yaşadıkları problemler ile çözüm önerileri ile ilgili görüşleri aşağıdaki Tablo 6'da aktarılmıştır.

Tablo 6.

Sınıf öğretmeni adaylarının, ilkokul öğretmenlerinin Hayat Bilgisi dersi öğretim sürecinde yaşadıkları problemler ve çözüm önerileri ile ilgili görüşleri*

Problemler	F	Öneriler	F
Kitapları beğenmeme	7	Kitaplar yeniden yazılsın	8
Daha renkli olabilir		Sarmal programa uygun yazılsın (f=4)	
Kıbrıs kültürünü yansıtmıyor		Eski kitaplar geri gelsin (f=1)	
Etkinlikler çocuğun yaşına uygun değil		Kitapla birlikte ekstra aparat verilsin	
Konular çok			
Sarmal programa uymaz	4		
Yeterli bilgi içermiyor	2		
Sınıfın çokkültürlü yapısı	6	Projeksiyon makinesi sağlansın	4
Yabancı öğrenci problem	3	Öğretim programı yeniden yazılsın	3
Öğretim programı çok yoğun	3	Niteliği artırılsın (f=1)	
Konuların nitelik sorunu	1	Daha çok araç-gereç sağlanmalı	3
Öğrenciler ders dinlemiyor	2	Bakanlık materyal göndersin (f=1)	
Çok konuşma			
Gürültü			
Projeksiyon eksikliği	2	Sınıf mevcudu azaltılsın	2
Bilgisayar eksikliği	2	Bilgisayar sağlansın	1
Sınıfın kalabalıklığı	2	Hizmet içi eğitim verilsin	1
		Eğitim teknolojisi bağlamında (f=1)	
Diğer ders programlarını tamamlamada	1		
HBD'yi kullanma			
Materyal eksikliği	1		

*Öğretmen adayları birden fazla görüş belirtebilir

Yukarıdaki Tablo 6'da da görüldüğü gibi sınıf öğretmeni adaylarının görüşlerine göre, ders kitaplarını beğenmemeleri (f=7), ilkokul öğretmenlerinin Hayat Bilgisi dersi öğretim sürecinde yaşadıkları en başta gelen problemdir. Yine Tablo 6'da da görüldüğü gibi sınıf öğretmeni adaylarının görüşlerine göre, ilkokul öğretmenlerinin Hayat Bilgisi dersi öğretim sürecinde yaşadıkları problemler sırasıyla şu şekilde saptanmıştır; sınıfın çokkültürlü yapısı (f=6), öğretim programının yoğunluğu (f=3), öğrencilerin ders dinlememeleri (f=2), projeksiyon makinesi eksikliği (f=2), bilgisayar eksikliği (f=2), sınıf kalabalıklığı (f=2).

Tablo 6'da görüldüğü gibi sınıf öğretmeni adaylarının görüşlerine göre, Hayat Bilgisi dersi öğretim sürecindeki problemlerin çözümüne yönelik, ilkökul öğretmenlerin önerilerinin başında ders kitaplarının yeniden yazılması (f=8) gelmektedir. Ayrıca sınıf öğretmeni adaylarının görüşlerine göre ilkökul öğretmenlerinin Hayat Bilgisi öğretimindeki problemlerin çözümüne yönelik diğer önerileri sırasıyla şu şekilde saptanmıştır; projeksiyon makinesi temin edilmeli (f=4), öğretim programı yeniden yazılmalı (f=3), daha çok araç-gereç sağlamalı (f=3) ve sınıf mevcudu azaltılmalıdır (f=2). Bilgisayar sağlanması ve öğretmenlere yönelik hizmet içi eğitim düzenlenmesi de az bir oranda olmasına rağmen öneriler arasında yer almıştır. Sınıf öğretmeni adaylarının bu konudaki aşağıdaki görüşleri dikkate değerdir:

'Kitaptan çok şikayetçi idi, eski kitabı değiştirmelerinden. Birincisi yeni kitap sarmal programa uymaz diye. Kitap yeterli bilgiyi vermezmiş. Kitapta Kıbrıs Kültürü azaltıldı. Öğretim programından da şikayetçi idi. Öğretim program çok yoğunmuş.' ÖA4

'Sınıf öğretmeni kitaptan çok memnun değildi aslında. Yani daha renkli olabilirdi. Kitabın bizim kültürümüzü yansıtmadığını söylerdi. Kitapta soru çeşitliliği çok az olduğundan şikayet ederdi. Hep soru-cevaptı. Ama bir etkinlik varsa da uygulamazlardı. Kitaptaki etkinliklerin çocuğun yaşına uygun olmadığını söylerdi. 3. Sınıf öğrencilerine hitap etmez diye yorumları vardı.' ÖA2

'Sınıftaki öğrenciler yerli değildi ve kültürümüzü falan bilmezler ya da çoğu konuyu ilk defa duyarlar; örneğin ülkemizdeki tarihi yerler/yapılar gibi. Çokkültürlülük bir sorundu. Öğretmen kültürel farklılığın önemli bir sorun olduğunu belirtirdi. Çocuklar farklı kültürlerle de açık değildi.' ÖA3

'Öğretmen öğretim programı ve ders kitabının yeniden yazılmasını istedi. Sınıfta daha çok araç-gereç olabilir dedi ama okulun kaynakları azmış.' ÖA4

Sonuç olarak hem doküman hem de görüşmelerden elde edilen bulgular birlikte yorumlandığında, ilkökul öğretmenleri Hayat Bilgisi dersi öğretim sürecinde yaşadıkları en önemli problemlerin ders kitapları ve öğretim programları ile ilişkili olduğu saptanmıştır. Hayat Bilgisi ders kitaplarının sarmal program anlayışıyla uyuşmadığı ve bazı açılardan yetersiz olduğu için, ilkökul öğretmenlerinin Hayat Bilgisi dersinin öğretim sürecinde problem yaşadıkları saptanmıştır. Hayat Bilgisi dersi öğretim programının da özellikle çok fazla konu içermesi ve bu nedenle de çok yoğun olmasından ötürü, ilkökul öğretmenlerinin problemler yaşadıkları saptanmıştır. Ayrıca ilkökul öğretmenlerinin Hayat Bilgisi dersi öğretimi açısından, sınıftaki öğrenciler arasındaki kültür farkını diğer önemli bir problem olarak gördükleri saptanmıştır. Okul ve sınıflardaki çokkültürlü demografik yapı önemli bir problem olarak belirtilmiştir. Sınıflardaki araç-gereç eksikliği de Hayat Bilgisi öğretim sürecinde ayrı bir problem olarak ilkökul öğretmenlerinin karşısına çıktığı saptanmıştır. Gerek teknolojik gerekse diğer materyaller açısından öğretim sürecinde önemli eksiklikler olduğu saptanmıştır. Bilgisayar ve projeksiyon makinesi eksikliği en başta gelen problem olarak saptanmıştır.

Sınıf öğretmenleri Hayat Bilgisi öğretiminin niteliğinin artırılması için öğretim programı ve ders kitabının sarmal program anlayışı doğrultusunda yeniden yazılmasını önermektedirler. Ayrıca bilgisayar ve projeksiyon makinesi ile daha fazla materyalin sağlanmasını da önermektedirler. Hayat Bilgisi

Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi, (2026), 17 (1), 120-145.
Western Anatolia Journal of Educational Sciences, (2026), 17 (1), 120-145.
Araştırma Makalesi / Research Paper

dersinde fazla gezi, gözlem ve laboratuvar olanaklarının artırılarak, deneysel bir ortamın sağlanması da ilkökul öğretmenlerinin önerileri arasında yer aldığı saptanmıştır.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Sayfa | 140

Araştırmanın birinci alt problemine yanıt bulmak amacıyla sınıf öğretmeni adaylarının gözlem ve görüşlerine göre, ilkökul öğretmenlerinin Hayat Bilgisi dersi öğretim sürecinde kullandıkları strateji, yöntem, teknik ve araç-gereçlerin neler olduğu incelenmiştir. Araştırmada ilkökul öğretmenlerinin Hayat Bilgisi öğretim sürecinde strateji olarak sunuş yoluyla öğretim, yöntem olarak düz anlatım ve öğretim tekniği olarak da soru-cevabı tekniğini kullandıkları saptanmıştır. Türköz (2018) ve Avcı (2021)'nin çalışmalarında da öğretmenlerin sunuş yoluyla öğretim stratejisini kullanmalarının belirlenmiş olması, bu çalışmanın bulgularıyla paralellik göstermektedir. Aykaç (2011), Demir ve Özden (2013), Şahin ve Güven (2016), Karasu-Avcı ve Ketenoğlu-Kayabaşı (2019), Avcı (2021), Güven ve Akdağ (2021)'in çalışmalarında da sınıf öğretmenlerinin düz anlatım yöntemini tercih etmeleri, bu araştırmanın sonuçlarıyla paralellik göstermektedir. Aykaç (2011), Şahin ve Güven (2016), Karasu-Avcı ve Ketenoğlu-Kayabaşı (2019), Güven ve Akdağ (2021)'in çalışmalarında öğretmenlerin soru-cevap tekniğini kullanmalarının saptanmış olması, bu çalışmanın bulgularıyla paralellik göstermektedir. Ancak Ütkür (2018)'ün çalışmasında öğretmen adaylarının HB öğretiminde kullanılabilecek örnek olay ile drama yöntemlerine yönelik olumlu görüşleriyle paralellik göstermemektedir. Hayat Bilgisi dersi öğretim sürecinde araç-gereç olarak ilkökul öğretmenlerinin beyaz tahta, ders kitabı ve beyaz tahta kalemini kullandıkları saptanmıştır. Bu bulgu Şimşek ve diğerlerinin (2012) çalışmasında da öğretmenlerin en fazla kullandıkları materyalin yazı tahtası olarak saptanmasıyla paralellik göstermektedir.

Araştırmanın ikinci alt problemine yanıt bulmak amacıyla sınıf öğretmeni adaylarının gözlem ve görüşlerine göre, ilkökul öğretmenlerinin Hayat Bilgisi dersi öğretim sürecinde tercih ettikleri sınıf oturma düzeni, öğrencilerin içinde yaşadıkları çevreden yararlanma durumları ve sarmal program anlayışını uygulama durumları incelenmiştir. Araştırmada sınıf öğretmeni adaylarının görüşlerine göre, ilkökul öğretmenlerinin sınıf oturma düzeni olarak 2'li tiyatro düzenini kullandıkları saptanmıştır. Şahin'in (2019) çalışmasında öğretmenlerin yarısının yarım daire oturma düzeninin tercih ettiklerinin saptanması, bu çalışmanın bulgularıyla paralellik göstermemektedir. İlkokul öğretmenlerin Hayat Bilgisi öğretim sürecinde, öğrencilerin içinde yaşadıkları çevreden yararlandıkları saptanmıştır.

Çalışmada ilkökul öğretmenlerinin Hayat Bilgisi dersi öğretim sürecinde, sunuş yoluyla öğretim stratejisini, yöntem olarak düz anlatımı ve teknik olarak da soru-cevap tekniğini kullanmaları, uygulamadaki Hayat Bilgisi dersinin öğretiminin geleneksel anlayışla devam ettirildiğini göstermektedir. Avcı (2021) da kendi çalışmasında benzer sonuca ulaşmış ve çağdaş öğretim uygulamalarına rağmen, öğretmenlerin halen geleneksel strateji, yöntem ve tekniklerini daha çok tercih edip, eğitim durumlarında uyguladıklarını belirtmiştir. Uygulamadaki Hayat Bilgisi dersi öğretiminin öğretmen merkezli, öğrencilerin ise pasif öğrenci rolünü oynadıkları bir öğretim sürecinin var olduğu anlamına gelmektedir. Yukarıda aktarıldığı gibi 43 ilkökul öğretmenin neredeyse tamamının sınıflarında 2'li tiyatro oturma düzeni tercih etmiş olmaları da sınıftaki öğrenciler arasındaki etkileşim ve iletişimin engellendiği, öğretmenin düz anlatım yöntemiyle dersi sunarken, öğrencilerin pasif alıcılar olarak mesajları almalarının istendiğinin kanıtıdır.

Batman, K. A. ve Köklü, S. (2026). Hayat bilgisi dersi sınıf içi uygulamaların öğretmen adayı görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 17(1), 120-145.

DOI. 10.51460/baebd.1569591

Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi, (2026), 17 (1), 120-145.
Western Anatolia Journal of Educational Sciences, (2026), 17 (1), 120-145.
Araştırma Makalesi / Research Paper

Hâlbuki Hayat Bilgisi dersi öğretimi öğrencilerin konuları yaparak-yaşayarak öğrenecekleri strateji, yöntem ve teknikleri gerektiren bir derstir. Yıldırım'ın (2021) çalışmasında öğretmen adayları, Hayat Bilgisi dersi öğretiminde günlük yaşama uygun etkinliklerin, yaparak yaşayarak öğrenmenin ve dramının kullanılabilir yöntemler arasında olduğu vurgulanmış ve öğrencilerin daha çok aktif olacağı öğrenme-öğretme sürecinin olması gerektiği belirtilmiştir. Kara'nın (2008) çalışmasında sorgulama merkezli etkinliklerle yapılan proje çalışmaları yöntemi, Hanbaba'nın (2011) çalışmasında oyunla öğretimin, Palavan ve Başar'ın (2014) çalışmasında beyin temelli öğrenmenin, Güven ve Kılıç'ın (2017) 35 çalışmayı kapsayan araştırmasında drama/oyunla öğretim, işbirlikçi öğretim ve çoklu zekâ gibi öğrenci merkezli öğretim yöntemlerinin, Hamurcu ve Akmyradova'nın (2023) çalışmasında çeşitli yaklaşım, strateji, yöntem ve tekniklerin, öğrenci başarısında etkili olduğu saptanmıştır. Görüldüğü üzere çağdaş ve öğrencilerin aktif olacağı yöntemlerin Hayat Bilgisi dersi öğretim sürecinde tercih edilmesinin, öğrenci başarısında etkili olduğu saptanmıştır. Fakat bu çalışmada öğrencilerin öğrenecekleri olgu, olay ve nesnelere öğrenirken yaparak-yaşayarak etkinlik yapabilecekleri drama, gösterip yaptırma, proje, çoklu zekâ, eğitsel oyun, gezi, gözlem ve deney gibi tekniklere neredeyse hiç yer verilmediğinin saptanmış olması, yukarıdaki çalışma sonuçlarıyla paralellik göstermemektedir. Gezi-gözlem tekniğinin öğretmenler tarafından az kullanılması sonucuna ulaşan Demir (2007) ile Aykaç'ın (2011) çalışmalarıyla da bu araştırmanın bulguları paralellik göstermektedir. Yıllar içerisinde öğretmenlerin gözlem gezisi tekniğini kullanma sıklıklarının değişmemesi de bu çalışmada ortaya çıkan yeni bir bulgu olarak kabul edilebilir. Ayrıca bu çalışmada ilkökul öğretmenlerinin Hayat Bilgisi ders öğretim süreçlerinde sarmal program anlayışını uygulamadıkları tespit edilmiştir.

Bu çalışmanın sonuçlarına paralel olarak alan yazında öğretmenlerin öğrenci merkezli strateji, yöntem ve teknikleri kullanmak istemelerine rağmen bazı sorunlar nedeniyle kullanmadıkları saptanmıştır. Demir ve Özden'e göre (2013) öğretmenler, öğrenci merkezli stratejilerin, yöntemlerin ve tekniklerin kullanılmasının önemine inandıkları ancak öğretmen kaynaklı sorunlar, öğrenci kaynaklı sorunlar, okulun imkânlarından kaynaklanan sorunlar, sistemden kaynaklanan sorunlar yanında öğrenci hazır bulunuşluk düzeylerinin farklılığı ve yetersizliği nedeniyle kullanmadıkları vurgulanmıştır. Çiftçi ve diğerlerinin (2013) çalışmasında sınıf öğretmenlerinin büyük çoğunluğunun derslerde öğrenci merkezli öğretim yöntem ve tekniklerini etkili bir şekilde kullanamadıkları ve bunun nedeninin de öğretmenlerin öğrenci merkezli öğretim yöntemleriyle ilgili yeterli bilgiye sahip olmamaları ve eski alışkanlıklarından vazgeçmemeleri olarak aktarılmıştır. Şimşek ve diğerlerinin (2013) çalışmasında öğrenci merkezli öğretim süreçlerine uygun olmayan yöntem ve tekniklerin kullanılması, öğretmenlerin alışkanlık ve kolaylık tercihlerinden kaynaklandığı sonucuna ulaşılmıştır. Şahin ve Güven (2016) çalışmalarında öğretmenlerin derslerinde farklı yöntem ve teknik kullanmak istediklerini belirtmelerine rağmen kullanmama nedenlerini; öğrencilerin bireysel farklılıklarından kaynaklı sorunlar, okulların fiziki şartlarının uygun olamaması, zaman zaman materyal sıkıntısı, yöntem-teknik bilgisi ve uygulama eksiklerine bağlamışlardır.

Araştırmanın üçüncü alt problemine yanıt bulmak amacıyla sınıf öğretmeni adaylarının gözlem ve görüşlerine göre, ilkökul öğretmenlerinin Hayat Bilgisi dersi öğretim sürecinde yaşadıkları problemler ve çözüm önerilerinin neler olduğu incelenmiştir. Araştırmada ilkökul öğretmenlerinin Hayat Bilgisi dersi öğretim sürecinde en önemli problemlerinin ders kitabı ile öğretim programı konularında olduğu saptanmıştır. Hayat Bilgisi ders kitaplarının sarmal program anlayışına uymadığı ve bazı açılardan

Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi, (2026), 17 (1), 120-145.
Western Anatolia Journal of Educational Sciences, (2026), 17 (1), 120-145.
Araştırma Makalesi / Research Paper

yetersiz olduğu için, ilkokul öğretmenleri tarafından problem yarattığı saptanmıştır. Hayat Bilgisi öğretim programının da özellikle çok fazla konu içermesi ve bu nedenle de çok yoğun olmasından ötürü ilkokul öğretmenleri açısından problem olarak algılandığı saptanmıştır. Araştırmanın bu bulgusu Günal ve Akdağ'ın (2021) çalışmasının bulgularıyla paralellik göstermektedir.

Sayfa | 142

Sınıf öğretmeni adaylarının gözlem ve görüşlerine göre, ilkokul öğretmenleri açısından Hayat Bilgisi dersi öğretim sürecinde, sınıftaki öğrenciler arasındaki kültür farkının diğer önemli bir problem olduğu saptanmıştır. Sınıf öğretmeni adaylarının görüşlerine göre ilkokul öğretmenleri açısından sınıflardaki çokkültürlü demografik yapının önemli bir problem olduğu saptanmıştır. Sınıflardaki araç-gereç eksikliği de öğretim sürecinde diğer bir problem olarak saptanmıştır. Gerek teknolojik gerekse diğer materyallerdeki eksikliklerin de Hayat Bilgisi dersinin öğretim sürecinde problemler arasında olduğu tespit edilmiştir. Bilgisayar ve projeksiyon eksikliği en başta gelen problem olarak saptanmıştır. Çalışmadaki bu bulgu Karasu-Avcı ve Ketenoğlu-Kayabaşı (2019) ile Günal ve Akdağ'ın (2021) çalışmalarının bulgularıyla paralellik göstermektedir.

Sınıf öğretmeni adaylarının gözlem ve görüşlerine göre ilkokul öğretmenleri Hayat Bilgisi dersi öğretiminin niteliğinin artırılması için öğretim programı ve ders kitabının sarmal program anlayışı doğrultusunda yeniden yazılmasını önermektedirler. İlkokul öğretmenleri öğretimin niteliğinin artırılması için ayrıca bilgisayar ve projeksiyon makinesi ile daha fazla materyalin sağlanmasını da önermektedirler. Daha fazla gezi, gözlem yapılması ve laboratuvar olanaklarının artırılarak, deneysel bir ortamın sağlanmasını da öğretim niteliğinin artırılması için önermektedirler.

Çalışmada sınıf öğretmeni adaylarının gözlem ve görüşlerine göre, ilkokul öğretmenlerinin Hayat Bilgisi dersi öğretim sürecinde sarmal program anlayışını hayata geçirmedikleri saptanmıştır. Ayrıca ilkokul öğretmenlerinin Hayat Bilgisi ders kitapları ve öğretim programının da sarmal program anlayışına uymamasının bir problem olduğu ve Hayat Bilgisi ders kitapları ile öğretim programının sarmal program anlayışına doğrultusunda yeniden yazılmasını önermişlerdir. Hayat Bilgisi dersinin alan ilkokul öğrencilerinin somut işlemler döneminde olmaları nedeniyle, Hayat Bilgisi öğretim süreçlerinde somut öğretim yaşantıları düzenlenmesi gerekmektedir. Bu amaçla Hayat Bilgisi dersinin konuları yeri ve zamanı geldiğinde tekrar işlenebilmesine olanak sağladığı için sarmal program anlayışına göre işlenmesi elzemdir. Tematik anlayışla, her konuya yeri ve zamanı geldiğinde yeniden dönülmeli ve öğrencilerin derslerde yaparak-yaşayarak, somut yaşantılar sayesinde kalıcı öğrenme gerçekleştirmelerine olanak sağlanmalıdır. Ancak bu çalışmada sarmal programın sınıflarda uygulanmadığı, hem Hayat Bilgisi öğretim programının hem de uygulamadaki Hayat Bilgisi ders kitaplarının ünite mantığı temelinde yazılmış olması nedeniyle, öğrenciler soyut yaşantılarla, geleneksel ezber yöntemini kullanarak öğrenme gerçekleştirmeye zorlanmaktadırlar. Hâlbuki bu öğrenme yöntemi öğrencilerin içinde buldukları bilişsel gelişim dönemi özelliklerine uygun değildir.

Çalışmada ulaşılan bulgular dikkate alınarak, Hayat Bilgisi dersi öğretim sürecinin daha nitelikli bir seviyeye getirilmesi için şu önerilerde bulunulabilir: Hayat Bilgisi öğretim programı ve ders kitaplarının, öğrencilerin gelişim dönemleri dikkate alınarak, sarmal program anlayışı doğrultusunda yeniden yazılması yoluna gidilebilir. Milli Eğitim Bakanlığı okullara bilgisayar ve projeksiyon makinesi başta olmak üzere, materyal ve teknolojik araç-gereç desteği sağlayabilir. Okul ve sınıfların çokkültürlü yapısı dikkate alınarak, çokkültürlü eğitime uygun eğitim ve öğretim önlemlerinin alınması yoluna

Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi, (2026), 17 (1), 120-145.
Western Anatolia Journal of Educational Sciences, (2026), 17 (1), 120-145.
Araştırma Makalesi / Research Paper

gidilebilir. Milli Eğitim Bakanlığı üniversitelerle işbirliğine giderek öğretmenlere yönelik öğretim stratejileri, yöntem ve teknikleri konularında etkili hizmet içi eğitim kursları düzenlenebilir. Sınıf öğretmenliği adaylarına lisans öğrenimi döneminde öğretim strateji, yöntem ve tekniklerinin daha etkili bir şekilde kazandıracak düzenlemelere gidilebilir. Bu konuda farklı örneklem ve katılımcılarla nicel ve nitel araştırmalar yapıp, elde edilecek sonuçlar bu araştırmanın sonuçlarıyla karşılaştırılabilir.

Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi, (2026), 17 (1), 120-145.
Western Anatolia Journal of Educational Sciences, (2026), 17 (1), 120-145.
Araştırma Makalesi / Research Paper

Kaynakça

- Akinoğlu, O. (2002). Hayat bilgisi öğretimi, C. Öztürk ve D. Dilek, (Ed.). *Hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretimi* içinde (s. 2-13). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Atatürk Öğretmen Akademisi Kısa Tarihçesi (2022). <http://www.aoa.edu.tr/tarihce.html> Erişim Tarihi Eylül, 2025.
- Aykaç, N. (2011). Hayat bilgisi dersi öğretim programında kullanılan yöntem ve tekniklerin öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi sinop ili örneği. *Kastamonu Education Journal*, 19(1), 113-126. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/817550>
- Berg, B. L., and Lune, H. (2019). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri (4th. Edition) (Qualitative research methods for the social sciences)* (Trans. Eds. A. Arı, Trans). Eğitim (2016, 9th. Edition). Konya, Eğitim Yayınevi.
- Bilen, M. (2006). *Plandan uygulamaya öğretim* (7. Baskı). Ankara: Anı yayıncılık.
- Creswell, J. W. (2009). *Research design qualitative, quantitative, and mixed methods approaches (third edition)*. California: Sage Publications, Inc.
- Cyprus Turkish Education System. (2005). KKTC Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı, Talim Terbiye Dairesi. Lefkoşa.
- Demir, M. K. (2007). Sınıf öğretmenlerinin hayat bilgisi ve sosyal bilgiler derslerinde gözlem gezisi yöntemini uygulama durumları. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 5 (2), 323-343. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/256349>
- Demir, S., ve Özden, S. (2013). Sınıf öğretmenlerinin öğretimsel stratejilere yöntemlere ve tekniklere ilişkin görüşleri: Hayat bilgisi dersine yönelik tanılayıcı bir çalışma. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*(14), 59-75. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/411276>
- Demirel, Ö. (2015). *Eğitimde program geliştirme kuramdan uygulamaya* (22. Baskı). Ankara: Pegem A Akademi.
- Feridun, H. (2011). *Kıbrıs türk eğitim tarihinde bir ömür (A lifetime in the history of Turkish Cypriot education)*. Lefkoşa: Galeri Kültür yayınları
- Günel, İ. ve Akdağ, H. (2021) İlkokul hayat bilgisi öğretim programının sosyal bilgiler öğretim programına yansımalarının öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi. *International Journal of New Approaches in Social Studies*, 5(2), 493-517. <https://doi.org/110.38015/sbyy.1025581>.
- Güven, S., ve Kılıç, Z. (2017). Hayat bilgisi dersinde kullanılan öğretim yöntemlerinin etkililiği konusunda yapılan lisansüstü tezlerin içerik analizi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 15(2), 200-223. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/385934>
- Hanbaba, L. (2011). Oyunla öğretim yönteminin ilköğretim 3. Sınıf öğrencilerinin hayat bilgisi dersi başarıları ve tutumuna etkisi. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Sakarya Üniversitesi. Proquest, <https://www.proquest.com/openview/88be2955d32cd73399ab5272b37edb38/1?pq-origsite=gscholarandcbl=2026366anddiss=y> adresinden alınmıştır.
- Hamurcu, G. C., ve Akmyradova, M. (2023). Hayat bilgisi dersi ile ilgili yapılmış çalışmaların içerik analizi. *Öğretmen Eğitimi Ve Öğretim*, 41(1), 31-45. <https://doi.org/10.55661/jnate.1133311>
- Kabapınar, Y. (2012). Kuramdan uygulamaya hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretimi (3. Baskı). Ankara: Pegem A Publishing.
- Kapon Priamary (2023). Using a spiral curriculum model to enhance learning. Retrieved August 28, 2024, from <https://www.kapowprimary.com/blog/using-a-spiral-curriculum-model-to-enhance-learning/>
- Kara, K. (2008). İlköğretim 3. Sınıf hayat bilgisi dersinde sorgulama merkezli etkinliklerle yapılan proje çalışmalarındaki öğrenci performansının değerlendirilmesi (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Çukurova Üniversitesi. <https://platform.almanhal.com/Details/Thesis/2000240404#> adresinden alınmıştır.
- Karasu Avcı, E., ve Ketenoğlu Kayabaşı, Z. E. (2019). Opinions of classroom teachers methods and techniques used in their lessons: A phenomenological research. *Hacettepe University Journal of Education*, 34(4), 926-942. doi: 10.16986/HUJE.2018044069
- Batman, K. A. ve Köklü, S. (2026). Hayat bilgisi dersi sınıf içi uygulamaların öğretmen adayı görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 17(1), 120-145.
DOI. 10.51460/baebd.1569591

Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi, (2026), 17 (1), 120-145.
Western Anatolia Journal of Educational Sciences, (2026), 17 (1), 120-145.
Araştırma Makalesi / Research Paper

- Kıbrıs Türk Eğitim Sistemi* (2005). Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı.
Lefkoşa: Devlet Basımevi.
- Küçükkaragöz, H. (2004). *Bilişsel gelişim ve dil gelişimi*. (B. Yeşilyaprak, Ed), *Gelişim ve öğrenme psikolojisi*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Merriam, S. B. (2015). *Nitel araştırma: Desen ve uygulama için bir rehber (Qualitative research a guide and implementation)*. (S. Turan, Trans Edit). Ankara: Nobel (2013, 3rd. Edition).
- Milli Eğitim Yasası, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (1986).
<http://www.mebnet.net/sites/default/files/yasalar/17-1986.pdf> (Accessed July 2024).
- Nesim, A. (1987). *Batmayan eğitim güneşlerimiz, Kıbrıs Türk Eğitimi hakkında bir araştırma*. Lefkoşa: KKTC Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı Yayınları:6
- Palavan, Ö., ve Başar, E. (2014). Hayat bilgisi dersinde beyin temelli öğrenmenin öğrencilerin başarılarına ve kalıcılığa etkisi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 18(1), 165-178.
- Sönmez, V. (1996). *Hayat bilgisi öğretimi ve öğretmen kılavuzu*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Sönmez, V. (2005). *Program geliştirmede öğretmen elkitabı* (12. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Şahin, M. (2019). The importance of class seating arrangements. *Ihlara Journal of Educational Research*, 4(1), 73-101.
- Şahin, D. ve Güven, S. (2016). Sınıf öğretmenlerinin fen bilimleri hayat bilgisi ve sosyal bilgiler derslerindeki yöntem ve teknik kullanımına ilişkin görüşleri. *Online Fen Eğitimi Dergisi*, 1(1): 42-59.
<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/235940>
- Temel eğitim programı (K-12 Curriculum) (2016). KKTC Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı TRNC, Ministry of National Education and Culture. Retrieved May, 2019, from <http://tepgp.emu.edu.tr/>
- Türköz, A. (2018). Sınıf öğretmenlerinin hayat bilgisi dersinde yararlandıkları öğretim materyalleri, strateji, yöntem ve tekniklerine ilişkin kullanma durumları ve görüşleri (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Tokat.
<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=kP4lxstFsuf0MN9bC9EFiAandno=kheRHwMrb8Tf6vyE4F7bdg> adresinden alınmıştır.
- Utkur, N. (2018). What pre-service primary teachers think about instruction of life studies course. *Inonu University Journal of the Faculty of Education*, 19(2), 189- 203. DOI: 10.17679/inuefd.340146
- Yıldırım, A., ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri (Qualitative research methods in the social sciences)*. Ankara: Seçkin publishing.
- Yıldırım, G. (2021). Sınıf öğretmeni adaylarının hayat bilgisi dersine yönelik görüşleri: Gazi Üniversitesi örneği. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 10 (1), 568-589. Retrieved from <http://www.itobiad.com/tr/pub/issue/60435/790414>